

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljate je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 10— K pol leta . . . . . 5— „ četrt leta . . . . . 2-50 „ posamezne številke po 20 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h „ „ „ dvakrat . . . 12 „ „ „ „ trikrat . . . 10 „ za nadaljnja vršenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarša v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Jugoslovanstvo in učiteljstvo.

Že od nekdanj se čutili več ali manj vsi jugoslovanski rodovi od Drave do Egejskega morja kot en sam narod. To idejo lahko zasledujemo daleč nazaj v zgodovino; najintenzivneje se je pa pojavila v preteklem stoletju: začeli so gojiti predvsem kulturne stike in rodili so tudi lepe uspehe. Veličastne zmage srbsko-bolgarskega orožja so pa hipoma elektrizirale vso jugoslovansko javnost; ideja bratstva je prešinila prav vse sloje in stanove, in skoro ves naš tisk se že nekaj časa peča z idejo Jugoslovanstva. Celo klerikalni »Slovenec«, ki je še pred par leti igral grdo vlogo policaja in s prstom kazal za vsakim naprednjakom, ki si je upal le misliti, da žive tudi onstran črnorumenih mej Slovani, navdušeno propagira in zagovarja idejo bratske vzajemnosti; če brez vsakega ozadja, tega ne bomo preiskovali.

Tako smo torej povsem na jasnem in soglašamo v principu vsi, da potrebujemo čim najtesnejših stikov s svojimi južnimi brati. V teh debatah se je pa večkrat omenilo tudi slovensko napredno učiteljstvo, češ, da se to ne zmeni dovolj za to gibanje in da se mu pravzaprav odteguje. Neki list pa, ki se peča in propagira izključno le to idejo, je posvetil slovenskemu učiteljstvu vso svojo zadnjo številko in ga vabi tako v svoj krog.

Brezpomembno bi bilo, ko bi izjavili samo nekaj splošnih, že tisoč in tisočkrat povedanih fraz; datj je treba tudi tej točki gotov okvir in jo postaviti na realno in ne na kako fanastično podlago, ker le to ima kak smisel in rodi potem tudi pozitivne uspehe. Hoteli smo torej izpregovoriti o tej stvari jasno besedo, ko bi se poleg nekoliko prvi valovi navdušenja, a zgoraj navedenih razlogi nas pa silijo, da izpregovorimo že nekoliko prej.

Jugoslovanstvo nam je nekako nadaljevanje nacionalne ideje, torej je v tem oziru program že davno ostro začrtan, samo da se ni realiziral v oni meri, kot bi bilo potrebno. Tu pa ne leži krivda toliko na slovenskem učiteljstvu, kakor pa na hrvaškem (da smo odkritosrčni!), saj je

slovensko učiteljstvo pogosto iskalo in si želelo stika s Hrvati v Banovini (Praprotnik - Filipovič), Dalmaciji in Bosni, a je naletelo več ali manj vedno na gluha ušesa, kar je deloma tudi umljivo, če se vživimo v stanje in razmere učiteljstva, predvsem onega v Banovini in Bosni.

V Banovini n. pr. ima vsak sektor svoje učiteljsko društvo (za vso deželo je potem zveza teh), ki združuje vse učiteljstvo brez razlike strank in kulturnih struj, in to bo tudi vzrok, da vlada v hrvaškem učiteljstvu neko mrtvilo, da ni one močne stanovske zavednosti in da organizacija hrvaškega učiteljstva ne sodi onih uspehov, ki so potrebni za življenje in samozavest stanu. Vrhutega pa še politiške razmere . . .

Poglejmo na Slovensko! Samo političen otrok bi si želel, da se spoji »Zaveza« s »Slomškovo Zvezo«, zakaj vsak razsoden človek ve, da nas ločijo tu tako kardinalne teoretične in praktične — praksa namreč, ki jo izvajajo klerikalci — točke, da je o tem nesmiselna sploh vsaka beseda. V pereh narodnih vprašanjih mora nastopati enotno ves narod, v gotovih stanovskih težnjah stopamo lahko vzporedno in solidarno tudi s klerikalnimi tovariši, sicer nas pa ločijo nepremostljive načelne točke. Vsi pa, ki stojimo na istem programu, pa stopamo kot en mož po ostro začrtani poti k svojemu smotru, ki je tako lep in blesteč. Tu smo pa že tudi v bistvu stališča učiteljstva z ozirom na Jugoslovanstvo. Iščimo kulturnih stikov in združimo se z onimi, s katerimi imamo največ skupnosti in vzajemnih interesov, to je: Združimo se vsi jugoslovanski napredni učitelji. Naš smoter in naš šolsko-politiški in narodno-pedagoški program je isti, stopajmo torej še skupaj po isti poti! Kdo pa ima večje smotre in večjo kulturno mislijo nego učiteljstvo? Teda, napredni bratski tovariši, zavedajmo se tega fakta, prešine nas naj ideja celokupnosti in izvajajmo to tudi v praksi! Menimo, da s tem prav nič ne škodimo bratskim stikom Jugoslovanov sploh, ampak jih celo pospešujemo, ker le iz takega podrobnega zblizanja stanov in struj, ki je lahko zato tem tesnejše in globlje, bi prišlo do celokupnega jugoslovanskega zblizanja, in to zblizanje ne bi ostalo samo pri kmalu iz-

črpljivih frazah, ampak bi baziralo res na realnih in izvršljivih tleh ter rodilo zato tudi pozitivne uspehe.

Nismo politiška stranka in tudi ne privesek kake stranke, zato se tudi ne spuščajmo v kake politiške utopije, prepriščamo to rajši našim politikom, saj jih imamo toliko poklicanih in še več nepoklicanih. Kot učitelji se oklenemo zgoraj navedenega programa, ki je navidez ozek, a vendar neizmerno obširen, in mi bomo vzgajali bodoče Jugoslovane, a ne Goričanov, Dalmatincev, Štajercev itd. Prav odveč je tedaj, če nas vabi kaka najnovejša struja, da bi z njimi v sentimentalni navdušenosti premetavali mejnike evropskih držav, še bolj smešno je pa, če nam isti v svoji naivni prenašljivosti ponujajo posredovalno vlogo med načelnimi nasprotniki, ko vendar med bistveno popolnoma različnimi točkami ni prav nobenih kompromisov.

Tako je naše stališče glede jugoslovanskega kulturnega vprašanja z ozirom na učiteljstvo, in če podamo nekak resumé, bi se glasil:

Pozdravljamo prav iz srca in iskreno intenzivneje nastopajočo idejo jugoslovanskega zblizanja, saj nam je gospodarska, kulturna in socialna osamosvojitve jugoslovanskih rodov težko zaželeni smoter. Realizaciji tega programa pa gledamo v najtesnejši združitvi posameznih stanov, struj in institucij na istem programu. Kot napredni slovenski učitelji iščimo stikov in udeležitve združenja s svojimi bratskimi naprednimi srbo-hrvaškimi tovariši. Pospešujemo zblizanje povsod, koncentrirajmo pa vse svoje moči v realizaciji našega stanovsko-politiškega in narodno-pedagoškega programa in s tem bomo izvršili eno najvažnejših točk jugoslovanskega vprašanja!

Napredni občinski zastop in narodno učiteljstvo.

Nekje na Slovenskem Štajerju je večji kraj, katerega zastopstvo je v naprednih slovenskih rokah. V tem kraju deluje učiteljstvo — moško in žensko — ki je vseskozi narodno: v vsakem dru-

štvu, v vsaki korporaciji, kjer gre za delo in manj za čast, ga dobiš. V tej veliki občini je tudi narodna godba, zasnoval jo je kajpada učitelj. Z njo često javno nastopa. Dne 1. majnika jo je baje že na vse zgodaj vodil po omenjenem kraju ter zabaval prebivalce kakor pristni kapelnik; drugi učitelji so drugod zaposleni ter društva gibljejo, sicer bi vse zaspalo. A plačilo za to? No, saj za plačilo ni nihče naroden, za plačo tudi nihče ni narodno delaven, najmanj pa učitelj, ki je rojen idealist. Toda nekaj nam sosednim tovarišem vendarle ne gre v glavo: občinski zastop dotičnega kraja je, kar sem že zgoraj omenil, v naprednih rokah, učiteljstvo je tudi napredno in kot takemu bi morala ta korporacija vendarle prijazno odpirati roko in srce! Žal pa, da ti moške tega do sedaj še niso pokazali. Prilika za tak čin se jim ponuja sedaj, ko roma iz Gornje Štajerske iz raznih korporacij učiteljstvu v korist na deželni odbor lepo število resolucij glede učiteljskih plač.

Nekateri hudomušni tovariši sicer trdijo, da bi občinski zastop dotičnega kraja gotovo nekaj ukrenil, a da pa so tamkajšnji učitelji, ki so materialno vsi dobro podprti, da lahko goje razne športe (pri učiteljstvu, žal, le izjema!) to nakažno občinskega zastopstva preprečili. Ako je temu res tako, tedaj obžalujemo dotične tovariše, zakaj od njih bi pač po vsej pravici smeli pričakovati več smisla za stanovsko celokupnost. Če se že s takimi izjavami javnih zastopstev bogve kaj ne doseže, a vsaj svetu pokaže, da tudi slovenski naprednjaki vedo ceniti delo narodnega učiteljstva!

Učiteljska beda na Češkem.

Zaradi zločinske nemške opozicije v češkem deželnem zboru je prišlo tudi učiteljstvo na Češkem v največjo bedo. Odposlanstvo čeških in nemških učiteljskih organizacij s Češkega je prišlo k min. predsedniku grofu Stürgkhu, ki jih je sprejel v navzočnosti finančnega in naučnega ministra. Učitelji so ministrom pojasnili neznosni položaj češkega učiteljstva ter apelirali na vlado, naj pomaga, da se izvede zakon o izboljšanju učiteljskih plač.

LISTEK.

† Fran Kalan.

Umril je 17. aprila t. l. v Gribljah (Črnomeljški okraj) učitelj Fran Kalan po daljšem bolehanju na učiteljski bolezn — sušici. — Pred Veliko nočjo so ga prepelejali na njegovo željo v bolnišnico k usmiljenim bratom v Kandijo. Ker pa za take bolezn ni bilo zdravila, so ga kmalu poslali nazaj v njegov služben kraj, kjer je bil za teden dni rešen svoje bede.

Pokojnik se je porodil na Jami pri Kranju l. 1877. Zapuščava vdova in še dva mala otročica. Ker je bil šele dve leti nastavljen stalno, žalibog vdova ne bo mogla dobiti zakonite penzije. Prav želeli bi bilo, da ji nakloni deželni zbor vsaj toliko milostne pokojnine, da bo mogla sebe in otročiča pošteno preživljati in slednjima preskrbeti zadostno odgojo.

Pokojnik, ki je služboval več časa tudi na Bledu in v Kranju, je bil prav miren in blag značaj in prav dober učitelj. Prisoten je bil tudi pri vsakem našem društvenem zborovanju, ker je bil vedno zaveden in napreden tovariš.

Na zadnji poti k večnemu počitku ga je spremljalo tudi učiteljstvo v obilnem

številu ter se poslovilo od njega z ganljivimi žalostinkami. Izpreveda se je udeležilo prav mnogo občanov in šolska mladina. Blag mu spomin! —k.

§ 24.

Na II. sestanku z učiteljskimi v Narodnem domu v Ljubljani govoril Fran Črnagoj.

(Konec.)

Nekoč sem imel poseben slučaj. Bilo je v Šmartnem pod Šmarno goro. Imel sem v napolnjeni učni sobi po devet do deset učencev naenkrat. Da tu ne more biti govora o taki disciplini, kakor če sedita po dva in dva učenca v klopi, je umevno. Pa vendar sem bil v splošnem jako zadovoljen z uspehi, ker so bili otroci nadarjeni in ubogljivi.

Med pridnimi v zadnji klopi je sedela tudi že precej odrasla dvanajstletna Krečeva Micka z Vranšice. Prav dobro sva se razumela, ker je bila nadarjena in pridna učenka.

Pa so ji sedle nekega dne muhe v glavo, in bilo ji je vse na smeh in kar ni nehala šušljati s svojimi sosedami.

»No — Kreč — ali bo že mir ali ne?« sem ji končno zaklical. Pa miru ni hotelo biti. — »Kreč, pojdi ven!« A ona se ne premakne z mesta. »Kreč — nisi slišala, da pojdi ven?« zakličem vnovič. Ona pa trmoglavno odnese z glavo, češ: »Kaj to meni mar!« — Pa sem že stal za zadnjo klopjo ter jo prijel za rameni, da jo dvignem iz klopi. Ona pa pod klop. Zdaj pa jo prinem za lase, češ — če te boli, boš sledila mojim rokam! In res je bilo tako in privedel sem jo pred tablo. Tamkaj dvignem roko, kakor da jo hočem udariti, a nisem imel v resnici tega namena. Takrat se pa postavi po robu in vzklikne: »Tepli me pa že ne boste!« No pa še ni izgovorila zadnjega zloga in — čoi! je dejalo po njenem licu. Takrat pa krik in vik! Ali veste, kako zna kričati zdrav in čvrst otrok, ki kriči samo zato, da kriči!

No — in diktiral sem ji še kazen pol ure zaporja. Pa ni nič pomagalo in zato sem ji diktiral še pol ure. To jo je spamevalo, da je utihnila, in čez nekaj časa sem ji ukazal, da naj gre v klop. Ali menite, da se je premaknila? Niti za črto! To mi pa zopet ni bilo všeč in ker drugače ni šlo, sem jo tiral zopet s silo v klop.

Tam je sedela trmoglavno in kuhala svojo jezo do dvanajste ure, vendar pa

tiho. Ko pa smo odmolili in so ostali učenci odhajali in je videla, da ostane res zaprta, pa je začela kričati in se dreti, kakor še nisem slišal otroka nikoli tako. Pa to me ni motilo. Urno sem odkosil ter pazil, da mi med tem časom ne uide, nato pa odšel zopet v razred, kjer so se zbirali že otroci nižje skupine in poslušali divjanje kaznenke. Brez prenehajanja se je drla vso uro in nič ni izdalo, ko sem ji zapretil, da prej ne pojde domov, dokler se ne umiri.

Pa sem držal besedo! Ker je kričala venomer, sem pričel pouk z nižjim oddelkom. Med molitvijo je bila še dosti mirna, takoj nato pa je začela s kričanjem še huje in je kar bila okrog sebe.

»Je vse zaman, Micka!« sem ji rekel: »dokler se ne umiriš, te ne izpustim, ampak šele čez četrto ure, ko pokažeš, da znaš mirovati!«

Kaj hujega! Kar tulila je, in na računski pouk ni bilo misliti. Zato dam nižjemu oddelku pismeno nalogo, višjemu pa ukazem berilo na klop. Pa smo pričeli čitanje v zboru, da bi Micke ne slišali — toda Micka je prevpila vse.

»Otroci — vsi skupaj bomo pa vendar zmagali Micko! Čitajte tedaj na glas, kar komu grlo da!« No — in pričelo se je — ne čitanje, temveč kričanje in ne